

EEN ROMEINSE SCHUUR.

door R. Scholl.

Een beschrijving van de activiteiten die de afdeling Archeologie van Heemkundevereniging "De BONGARD" met betrekking tot de archeologische vondst op het in aanbouw zijnde Industrieterein "De Locht" in Kerkrade ontplooiden.

R.O.B-correspondent dhr. B.Puts is door zijn collega uit Kerkrade gevraagd of wij konden assisteren bij het onderzoeken van de, vermoedelijk Romeinse, muurresten. (R.O.B = Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.)

De ontdekking.

Deze muurresten waren kort daarvoor (medio juli 1994) ontdekt door drie bekende archeologen en wel de heren J. Franzen, K. Groenendijk en J. de Warrimont.

Bij het afgraven van het terrein ontstond een lange rechte grondwand evenwijdig aan de autoweg Aachen-Heerlen.

Hierdoor kwamen verschillende grond- en kiezellagen vrij, die mogelijk bewerkte vuurstenen herbergen.

Het zoeken naar deze vuurstenen was dan ook het doel van de boven voornoemde personen, maar in plaats daarvan stootten ze op mergelstenen en "Romeinse" dakpan-scherven.

Na wat "krabben en dabben" bleken er nog meer mergelstenen in de bodem te zitten en wel zo dat een vierkant van 5 * 5 m. vermoed kon worden. In ieder geval reden genoeg dit aan de R.O.B correspondent van Kerkrade (dhr H.Plettenberg) te melden.

Het begin.

De toenmalige provinciaal archeoloog dhr. Stoepker en zijn assistent dhr. F.Horbach waren op vakantie maar dhr. H.Plettenberg kreeg toch telefonisch toestemming om de vondst nader te onderzoeken.

Vervolgens werden wij door hem uitgenodigd te helpen bij de graafwerkzaamheden. Zo zijn wij (afdeling Archeologie) met een kleine groep amateurs kunnen beginnen met het vrijmaken van de mergelstenen c.q. fundamente.

Zoals iedereen weet hadden wij prachtig zomerweer in juli/augustus 1994, maar voor graafwerk in de brandende zon was het toch

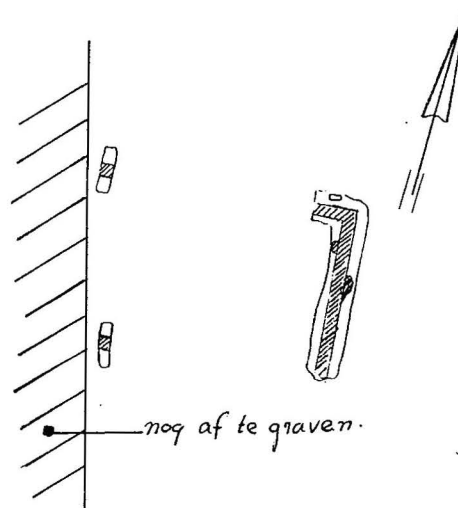
iets "te" warm. Pas vanaf 6 uur werd de temperatuur draaglijk en konden we aan de slag.

Muurfundamenten.

Al snel bleek dat de mergelstenen toebehoorden aan een strook (muurfundament) van 70 cm breed.

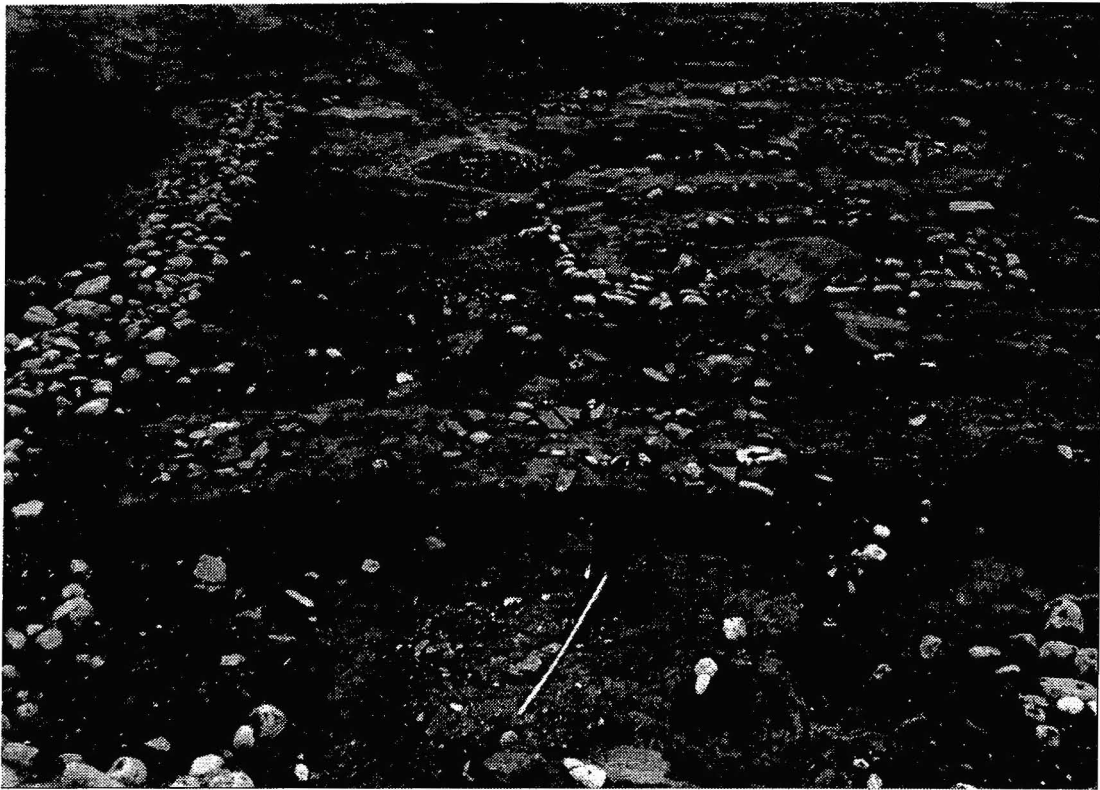
Na een paar dagen graven werd eindelijk een haakse hoek bereikt waardoor we een muurfundament met een lengte van 14,1 m. konden opmeten.

Toen we de haakse hoek hadden blootgelegd, bleek dat het fundament zich schuin richting autoweg voortzette, dus ook richting grondwand. (fig. 1)

Figuur 1

Vervolgens maakten een paar proefsleuven in het verlengde van het al vrijgegraven fundament duidelijk, dat dit fundament vanaf de noord-oost hoek over 19 m kon

Totaaloverzicht van de opgraving. (foto: R.Scholl)

worden vrijgelegd en de rest onder de grondwand zou verdwijnen.

Hetzelfde gebeurde met het meer zuidelijk gelegen fundament. Dit is over een lengte van 16,5 m vrijgelegd en verdwijnt eveneens onder de grondwand.

Deze grondwand zal nog door de aannemer worden afgegraven, echter pas nadat een ter plekke bestaande waterleiding dieper is gelegd.

Het R.O.B zal in overleg met de Gemeente Kerkrade hier straks nog onderzoek verrichten. Wij hopen ook hier nauw bij betrokken te worden.

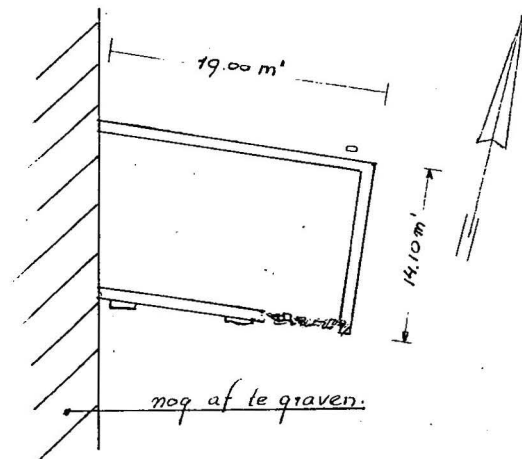
Vondsten.

We hebben nu het fundament van een rechthoekig gebouw met een korte kopgevel van uitwendig 14,1 m.

En twee lange zijden die in ieder geval langer dan 19 m zullen zijn. (fig.2)

De muren hebben een funderingsbreedte van 70 cm waarbij aan de buitenzijde van de Zuidwand nog twee verbredingen te zien zijn van elk ongeveer 1,2 m lang.

De funderingen bestaan uit mergelstenen met daartussen grind met een korreldiameter van 5 tot 30 mm.

Figuur 2

Ook kwamen we regelmatig witte kalkachtige brokken tegen (1 tot 40 mm). Gemeten vanaf het horizontaal afgegraven maaiveld, is de aanlegdiepte van:

De Zuidelijke wand 20 cm (dus maar één steen) diep, waarbij zelfs de eerste 5 m vanuit de Z\O hoek alleen nog maar bestond uit een dun laagje grind.

De Oostelijke wand al 35 cm (dus al twee stenen) diep, en wel op 2 m vanuit de Z\O hoek geconstateerd.

De Noordelijke wand zelfs 110 cm (dus zes stenen) diep, en dat is op 1,5 m vanuit de N\O hoek vastgesteld.

Als interessantste vondsten op dat moment kunnen genoemd worden;

- een bronzen "Fibula" = een soort veiligheidsspeld.
- een potscherf met geverfde ringen als versiering.
- een potscherf van het materiaal "terra sigillata" met diermotieven.
- twee 30 cm grote molensteenfragmenten (vindplaats: binnen- en buitenkant van de Noordmuur naast de grondwand.)
- en de helft van een blauw\groene geribde "kraal" van een halsketting.

Metaaldetectors.

Tussendoor is het gehele terrein nog eens met metaaldetectors afgezocht. Dit werd op verzoek van het R.O.B door vader en zoon Martens uit Kerkrade uitgevoerd.

Hierbij werden naast tientallen spijkers ook twee metalen ringen gevonden met een diameter van ongeveer 30 mm. Waarvoor zij gediend hebben is nu nog niet duidelijk. We zijn vreemd genoeg geen enkele Romeinse munt tegen gekomen.

De binneninrichting.

De volgende stap was het binnengedeelte te onderzoeken.

Vak voor vak en laag voor laag werd afgegraven waarbij we geen enkele steen verschoven laat staan wegpakten.

Hierdoor konden we zien of de stenen in verband lagen en met een bepaald doel waren neergelegd of dat ze er als toevallig puin waren terecht gekomen. (fig.3)

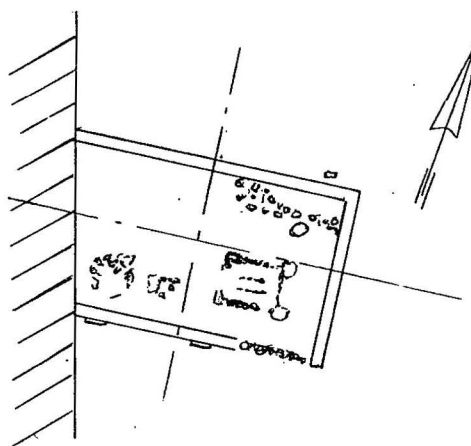
Als we het gebouw opdelen in vier kwadranten.

Dan vonden we in het:

* **Zuid/Westelijke kwadrant:** een veld met een dunne laag van vrij kleine mergelstenen zonder enig verband, plaatselijk wat dikkere blokken die ook dieper in de grond schenen te zitten. Verder weinig of geen dakpanscherven en leisteen.

* **Noord/Westelijke kwadrant:** In dit deel werden nagenoeg geen mergelstenen gevonden, het hele stuk bestond uit een donkere grondlaag met nog al wat kiezelstenen erin en een enkel stukje verkoold hout of dakpan.

* **Noord/Oostelijke kwadrant:** In de N./O.-hoek dachten we eerst een fundament gevonden te hebben maar dit liep in een boogje van de Oostwand naar de Noordwand en de stenen lagen steeds meer in een lossere verband waarbij ook duidelijk puin tussen de mergelblokken te zien was.

Figuur 3

Wel viel het op dat in deze hoek ($\pm 2,5$ bij 5 m.) ónder deze stenen nog meer grote stenen lagen en daar de bovenkant van de bovenste laag al 20 cm onder de grond lag betekent dat er hier in ieder geval nog mergelstenen, 50 tot 60 cm diep in de

grond zitten. Tussen deze stenen zijn naast dakpanscherven en leisteen ook nog al wat potscherven gevonden.

Naast deze vermeende muurfundatie hebben wij voorzichtig met de borstel een grindplek vrij gelegd met een diameter van 1 m. Later bleek dit inderdaad een paalfundering te zijn.

* **Zuid\Oostelijke kwadrant:** Ook hier hebben we zulke grindplekken gevonden, twee zelfs: één in het midden tussen de lange zijden en één ongeveer 3,5 m uit de Z\O hoek.

Samen vormen ze de drie paalfunderingen op een lijn en evenwijdig aan de kopgevel. Toen we van dit kwadrant de grond hadden afgehaald bleken de vrijgekomen mergelstenen een rechthoek te vormen zoals op de tekening te zien is, waarbij de volgende punten opgemerkt kunnen worden:

- Net als bij de lange Zuidmuur is er maar één laag stenen gevonden, eronder is de grond ongeroerd.
- Tussen de stenen was geen opvulgrind te zien.
- Er is bij één onderbreking in de muur ongeveer 10 liter grond gevonden, doorspekt met **verkoold graan** (het R.O.B laat dit onderzoeken).
- Twee zijden van de rechthoek sluiten aan op het midden van de grindplekken.
- Alle zijden liggen evenwijdig aan de buitenmuren.
- Er zijn, op een enkele kleine losse steen na, geen andere mergelstenen gevonden.
- Naast de N.\W.-hoek van de rechthoek is een ± 30 cm groot stuk van een **molensteen** gevonden.
- Tevens enkele brokjes natuursteen, vermoedelijk lavabasalt of iets dergelijks.
- Vooral rondom de rechthoek lag veel puin, plaatselijk bestond dit zelfs uit een dichte laag dakpan-

scherven met daartussen stukken leisteen en verkoold hout.

- Volgens dhr Piras zijn de scherven, die de complete bodem van een **pot of schaal** vormen, door hem vlakbij de plek waar ook het graan is gevonden opgeraapt.
- Ook is binnen deze rechthoek een vlakke 2 cm dikke gebakken "tegel" gevonden, eenzijdig voorzien van ingekraste parallel lopende **zigzaglijnen**.

Toen alles zover was vrijgelegd werden alle stenen en bijzonderheden door het R.O.B op schaal ingetekend en gefotografeerd.

Schaven.

Vervolgens laat het R.O.B het binnenterrein gemiddeld 10 cm machinaal afschaven waarna wij weer aan de slag kunnen door met de platschop het hele stuk nóg eens dunnetjes af te schaven.

Hierdoor zullen alle door mensenhand gemaakte ingrepen in de ongeroerde ondergrond zich aftekenen als verkleuringen.

Bij het afgraven met de graafmachine verdwenen bijna alle mergelblokken, er bleef een schone vlakke leemlaag over.

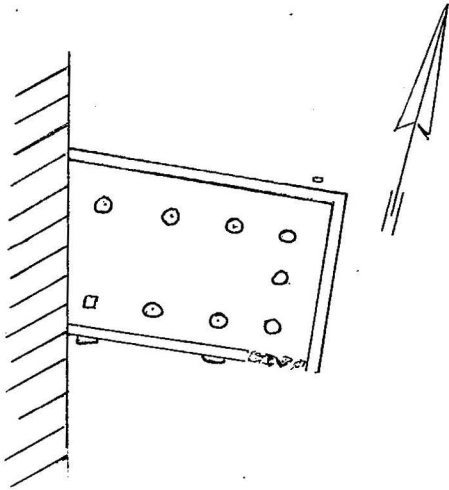
Op enkele plaatsen gaven dieper zittende mergelstenen aan dat hier nog iets moest zitten.

Wat later de meest Z.\W. paalfundering bleek te zijn, was hiervan een mooi voorbeeld, er kwam een vierkant van ± 50 bij 50 cm vrij bestaande uit mergel maar ook met een laagje leisteen erop, alsof dit het optrekkend vocht moest voorkomen. (fig.4) Langzaam werd duidelijk in welk verband de paalfunderingen stonden.

Andere fundamenteen werden dan ook daar gevonden waar wij ze vermoedden.

Vreemd genoeg waren sommige nog maar nauwelijks te herkennen en pas nadat met de platschop was geschaafd werden ze zichtbaar.

In totaal zijn negen paalfunderingen vrijgelegd, daarnaast een tweetal plekken met door brand roodgekleurde aarde en verder enkele verkleuringen met verkoold hout en

Figuur 4

puinresten.

In de N\O hoek kwamen we steeds weer potscherven en mergel tegen, ook de grond was donkerder.

Langs de grondwand vonden we weer een gesmede 15 cm lange spijker.

Het is ondertussen eind september en het weer gaat steeds meer tegenwerken.

Ieder stuk grond, wat 's avonds na werktijd door ons is afgeschaafd moet de volgende dag snel worden ingetekend en gefotografeerd want een enkele bui en alles is weer onherkenbaar.

Couperen.

Als laatste worden de verkleuringen gecoupeerd. Dat betekent: er wordt een sleuf dwars door de verkleuring gegraven waardoor men kan zien hoe diep de verkleuring de grond in gaat en in wat voor vorm. Hieruit kan het R.O.B dan eventueel conclusies trekken.

Helaas zijn we er niet in geslaagd alle verkleuringen te couperen vooral de noord-oost hoek waar nog veel mergelblokken en verkleuringen op grotere diepte vermoed worden zijn nog niet onderzocht.

Oorzaak: Gedurende een week regende het zonder onderbreking, waardoor het hele terrein opweekte en veranderde in een grote

modderpoel. Onze opgraving werd volledig onder water gezet. Sindsdien is het terrein niet meer opgedroogd.

Is er meer ?

Op zoek naar eventuele andere romeinse gebouwen heeft het R.O.B machinaal drie proefsleuven van ieder 4 m breed en 45 cm diep laten graven, maar zonder resultaat. In de proefsleuf naar het Noorden bleek de grond, de eerste 7 m vanaf de muur, 90 cm diep donker verkleurd te zijn.

Als troost is een \pm 90 cm ronde verkleuring gevonden, bestaande uit mergelstenen en grote brokken verkoold hout.

Deze lag enkele meters oostelijk van de oostgevel verwijderd.

Al in een vroeg stadium is er door de archeologen op gewezen dat zulke funderingen buiten het gebouw kunnen voorkomen. Meestal zijn het dan de paalfunderingen van een grote luifel.

Ook het stuk grond ten noorden van het gebouw laat nog wat mergelstenen, grind met dakpanscherven en verkleuringen zien. Dit is interessant genoeg voor verder onderzoek.

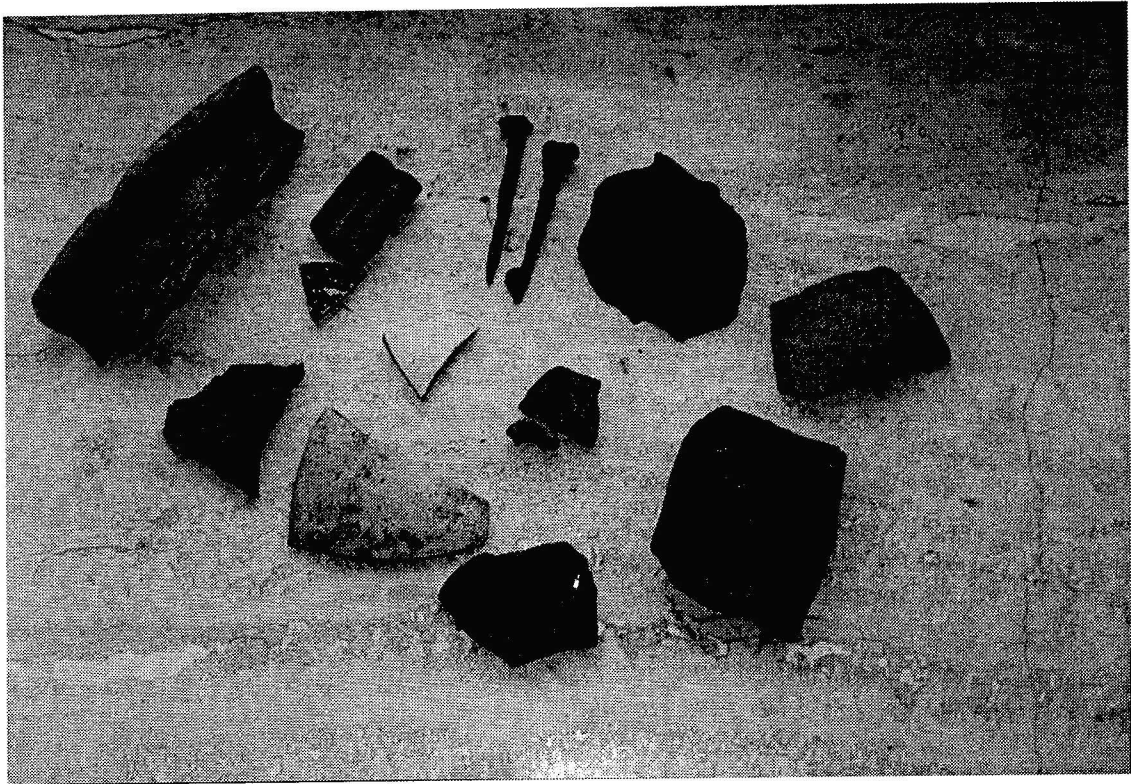
In overleg met de Gemeente Kerkrade zal het R.O.B en de aannemer de grondwerkzaamheden voor de waterleiding en het grondwerk nodig voor het onderzoeken van de nog vrijkomende fundamenten en andere archeologische vondsten combineren.

Wij als afdeling archeologie van de Heemkunde vereniging "De BONGARD" in Simpelveld hebben deze onvrijwillige winterstop gebruikt om de dagelijkse draad weer op te pakken en ons eigen fotomateriaal te ordenen en het vastleggen van onze bevindingen op papier.

Hierbij zijn nog veel vragen onbeantwoord gebleven.....

Vragen zoals :

- * Waarom is aan de Noordzijde de grond tot \pm 90 cm diep donker verkleurd ?

Enkele vondsten.

(foto: R. Scholl)

- * Tot hoe ver loopt deze verkleuring door ?
- * Waarvoor is er nog een klein fundament van 30 bij 60 cm in dit donker gekleurd gebied en hoe diep is dit gefundeerd ?
- * En waarom is de muurfundering op deze plaats ook 90 cm diep aangelegd ?
- * Hoe ver loopt deze fundering op deze diepte door ?
- * In de N-O hoek binnen in de schuur is de grond tot zeker 50 cm diep donker gekleurd, gaat dit nog dieper?
- * En heeft dit misschien verband met de donkere grond aan de buitenzijde van de muur ?
- * Zijn er nog meer luifelfundamenten aan de Oostzijde, anders gezegd hoe breed was die luifel ?
- * Zijn aan de Zuidzijde niet ook zulke funderingen ?
- * Er is een grindpakket met daarin romeinse dakpanscherven gevonden

12 m Noordelijk van de schuur, is dit alleen op die plaats of loopt dit nog door ?

- * Hoe lang is deze schuur geweest en zijn in dit gedeelte nog meer bijzonderheden te vinden ?
- * Zijn in het overige gedeelte wat nog afgegraven moet worden, nog resten van andere romeinse gebouwen ?

Misschien zal de tweede opgraving van het R.O.B. hierop de antwoorden kunnen geven.